

REGELE FERDINAND ÎNTREGITORUL ÎN BUCOVINA

16-18 MAI 1920

Flavius-Cătălin Sîiulescu¹
siiulescu_catalin@yahoo.com

Keywords: *King Ferdinand, Bukovina, Great Romania, travel, Stephen the Great myth, symbols, political program, integration.*

Summary: *The Great Union of 1918 brought on the agenda of politicians from Romania the integration task of unified provinces: Bessarabia, Bukovina and Transylvania. Visiting these provinces, between 1919-1920, by King Ferdinand and Queen Maria symbolizes the expansion of the authority and legitimacy of their monarchs and Romania.*

The journey to Bukovina (16 to 18 May 1920) is part of the political program being carried out under the protection of Stephen the Great, symbol-recovery of Romanian history in the region, King Ferdinand being identified as the heir and successor of the great hero. The protocol of the visit contains everywhere the same elements identifying royalty with the people: beautifully decorated towns, receiving with bread and salt, accompanied all the way by villagers horseback, parade royal troops, religious services, celebrations of school and cultural societies, toasts and speeches, withdrawals with torches.

The note that characterizes this first trip to Bukovina is the crowd enthusiasm to the presence of the royal family, ensuring minorities by the authorities for their ethno-cultural development and the adherence to the new province-state political realities. Putna oath, at the tomb of Stephen the Great certifies these static elements. From this point of view, the first trip of King Ferdinand I and Queen Mary in Bukovina was considered a real success.

Bucovina², partea de nord-vest a Moldovei medievale, individualizată pe harta geopolitică a Europei la 1775 prin rapt habsburgic, a fost supusă unui proces de germanizare³ în vederea creării lui ” homo bucovinensis”, - supus austriac, vorbitor de limbă germană, tolerant, liberal, cosmopolit și lipsit de convingeri naționale⁴.

Înfrângerea Puterilor Centrale în Primul Război Mondial, dezintegrarea Austro-Ungariei, revoluția bolșevică din Rusia, cele 14 puncte ale președintelui american W. Wilson și mai ales mișcarea națională din Bucovina⁵ au creat premisele revenirii Bucovinei la România, așa cum se convenise *de jure* prin convenția politică încheiată cu Antanta în 4/17 august 1916.

Marea Unire, cel mai important eveniment din istoria românilor, a fost realizată în anul 1918 de o elită politică de excepție, sub patronajul regelui Ferdinand, rămas

¹ **Flavius-Cătălin Sîiulescu**, doctorand, profesor de istorie, Colegiul Național *Mircea cel Bătrân* Râmnicu Vâlcea.

² Termen de origine slavă = *pădure de fagi*; vezi Mihăescu 2000, *passim*.

³ Iacobescu 1993, *passim*; Ceașu 1998, *passim*; Purici 1998, *passim*.

⁴ Nistor 2000, p. 153.

⁵ Olaru 2002, *passim*; Gafița 2008, *passim*.

în istorie sub numele de regele Ferdinand Întregitorul sau Ferdinand cel Loial⁶. După validarea declarațiilor de unire prin adunările plebiscitare de la Chișinău, Cernăuți și Alba-Iulia, prezența regelui Ferdinand I în provinciile realipite⁷ afirma simbolic autoritatea regală asupra acestora, în contextul în care unirea Transilvaniei și a Basarabiei nu fuseseră recunoscute oficial de marile puteri⁸.

Vizita în Bucovina a regelui Ferdinand și a reginei Maria începea sâmbătă, 15 mai 1920, orele 19, cu trenul regal, din halta Cotroceni, fiind însoțiți de principesa Elisabeta, de generalul Alexandru Averescu, președintele Consiliului de Miniștri, de Romulus Voinescu, directorul Poliției și Siguranței Generale și de alaiul regal⁹.

Momentul ales pentru vizitarea Bucovinei nu a fost considerat potrivit de către politicienii vremii, printre puținii care au răspuns invitației regale fiind Constantin Argetoianu¹⁰. La 13 martie 1920 demisiona guvernul Alexandru Vaida Voievod și se constituia un nou guvern condus de Alexandru Averescu, iar în scurt timp, la 25 martie 1920, era dizolvat Parlamentul și se stabileau alegeri electorale. Principala „acuză” adusă familiei regale se referea la ajutorul dat guvernului Averescu, și implicit, Partidului Poporului, pentru alegerile electorale din 25-27 mai 1920, călătoria în Bucovina și Basarabia fiind prezentată drept un turneu electoral¹¹. Invitația de a asista la Putna, la comemorarea lui Ștefan cel Mare, a fost respinsă de Ion I. C. Brătianu, Alexandru Marghiloman, Nicolae Iorga, Take Ionescu și Iuliu Maniu, motivația principală fiind aceea că se află în campanie electorală în colegiile lor¹². Surprinde absența lui Iancu Flondor, retras din viața politică după conflictul cu Ion Nistor, conflict cunoscut în epocă și istoriografie sub numele de „chestiunea bucovineană”¹³ și a principelui Carol, aflat în „purgatoriu” după escapada cu Zizi Lambrino.

Prezența regelui Ferdinand în Bucovina era necesară pentru legitimarea și confirmarea autorității românești asupra acestei provincii. Guvernul condus de Alexandru Averescu desființase Secretariatele de serviciu și autonomia acestei provincii prin Decretul–lege nr. 1476 din 3 aprilie 1920¹⁴, fapt ce provocase neliniște atât autonomiștilor, cât și minorităților naționale. În Bucovina, minoritățile naționale, conform recensământului din 1919, reprezentau 53,3% din populația totală a provinciei de 811.721 de locuitori, principalele minorități fiind rutenii (28%), evreii (10,9%), germanii (8,4%) și polonii (4,2%)¹⁵. Unii dintre aceștia manifestau adversitate față de statul român, considerând desființarea autonomiei Bucovinei drept un prim pas spre „românizare”, fiind influențați și de

⁶ Scurtu 1993, passim; Stan 2003, passim; Wolbe 2011, passim.

⁷ Regele Ferdinand I și regina Maria vizitează pentru prima dată Transilvania între 22 mai și 2 iunie 1919, iar Bucovina și Basarabia între 15 – 25 mai 1920.

⁸ Boboc 2009, p. 125.

⁹ Călătoria MM. LL. Regelui și Reginei în Bucovina și Basarabia. 15-25 mai 1920, (în continuare Călătoria 1920), 1920, p. 2.

¹⁰ Argetoianu 1996, p. 204.

¹¹ Maria, Regina României 2006, p. 144.

¹² Marghiloman 1927, p. 53.

¹³ Pintescu 1995, p. 252-258; Gafița 2005, p. 103-108.

¹⁴ Hamangiu, f.a., p. 293-294.

¹⁵ Buletinul Statistic al României 1920, p. 174-175.

evoluțiile politice externe de proximitate: războiul polono-sovietic, propaganda bolșevică, crearea unui stat național ucrainean. Rapoartele realizate de Direcția Generală de Poliție din Bucovina conțin informații care certifică aceste temeri ale minoritarilor¹⁶. Pe de altă parte, abuzurile și corupția unor funcționari ai administrației românești au generat nemulțumiri și din partea românilor¹⁷, una dintre cele mai importante fiind revolta soldaților din Regimentul 113 spătarul Coman din Cernăuți¹⁸.

În Bucovina, pe care chiar și cinicul Constantin Argetoianu o considera „de la primul contact, cum și e, cea mai civilizată regiune a României întregite”¹⁹, se înrădăcinaseră, ca urmare a propagandei mitului „bunului împărat”, puternice sentimente dinastice, care trebuiau canalizate cât mai repede spre regele Ferdinand Întregitorul și familia regală română, pentru o mai ușoară integrare a Bucovinei în cadrul Regatului României.

Toate acestea au creat premisele vizitei regale în Bucovina, venirea familiei regale în Bucovina trebuind „să însemne pentru tot poporul, ziua sfântă în care se va cimenta pentru totdeauna legăturile dintre tron și țară”²⁰.

O lungă discuție purtată pe 9 mai 1920 de regele Ferdinand și regina Maria, în prezența generalului Paul Angelescu, șefului Casei Militare Regale, stabilea detaliile preconizatei călătorii, printre acestea fiind și rezervarea unor scurte răgazuri de odihnă și organizarea unei singure mese pe zi²¹. Călătoria regală în Bucovina avea ca traseu Suceava – Putna – Rădăuți – Cernăuți și de aici spre Basarabia prin Hotin. Principalele obiective vizate erau legate de personalitatea lui Ștefan cel Mare, simbol-recuperator al trecutului românesc din regiune, regele Ferdinand fiind considerat de făptuitorii unirii din 1918 cel hărăzit „să reînnoiască strălucirea coroanei lui Ștefan”²². Protocolul vizitei cuprinde peste tot aceleași elemente care să identifice regalitatea cu poporul: localități frumos împodobite, primire cu pâine și sare, însoțirea pe tot traseul de către săteni călare, defilarea trupelor regale, servicii religioase, reculegere la criptele voievodale, serbări ale școlarilor și societăților culturale, toasturi și discursuri, retrageri cu torțe. Nota

¹⁶ Boboc 2010, passim; Hrenciuc 2010, p. 237-247; Sîiulescu 2004, p. III.

¹⁷ Pintescu 1999, p. 270-272.

¹⁸ Această revoltă, din noiembrie 1919, este încă necercetată în istoriografia românească. Un comunicat oficial dat de comandantul regimentului, ca răspuns la interpelarea deputaților George Băncescu și Norbert Kipper din Bucovina, arăta drept capi ai răscoalei pe soldații Ignătescu, Constantinescu, Gherghely și Brodner, iar ca rezultat al acesteia 3 morți (Lazăr Tofan, Teodor Petruniac și Dumitru Bebek), o sinucidere (Ilie Timiac) și 11 răniți – vezi săptămânalul bucovinean *Unirea / Die Eintracht*, nr. 9-10 / 8 ianuarie 1920, p. 4; numele capilor celor revoltați / morți demonstrează că revolta a fost generală și nu a unor soldați minoritari așa cum sugerează Mariana Hausleitner în lucrarea *Die Rumänisierung der Bukowina. Die Durchsetzung des nationalstaatlichen Anspruchs Grossrumäniens 1918-1944*, R. Oldenbourg-Verlag, München 2001, p. 79; pentru unele aspecte ale revoltei vezi și <http://voloca.blogspot.ro/2008/03/210-marea-unire-din-1918-moment-de.html>.

¹⁹ Argetoianu 1996, p. 32.

²⁰ *Unirea / Die Eintracht*, nr. 28 / 16 mai 1920 – ediție specială, p. 1.

²¹ Maria, Regina României 2006, p. 140.

²² Calafeteanu, Moisiuc 1995, p. 341.

care caracterizează această primă călătorie în Bucovina este entuziasmul mulțimii față de prezența familiei regale, entuziasm de pe urmă căruia regina Maria avea să sufere o zgârietură pe globul ocular, din cauza unui buchet de flori care avea și ramuri de brad, aruncat către mașina regală în drumul spre Putna, fapt ce determină absența reginei la manifestările din Cernăuți²³. În toate locurile de popas, alături de români erau prezenți și reprezentanții minorităților naționale, semn al recunoașterii acestor minorități, al atribuției de unificator și protector al regelui Ferdinand I.

Sub auspiciul unei ploi mult așteptate, semn al binecuvântării pronoiei cerești, trenul regal ajungea în dimineața zilei de 16 mai 1920 în gara Ițcani (n. ns. sat, azi cartier al orașului Suceava). Generalul Lupescu, comandantul frontului de est al armatei române, ministrul Ion Stârcea, ministrul Bucovinei în guvernul României și Dori Popovici, președintele Comisiei de unificare, însoțiți de autorități locale civile și militare și de o mulțime imensă, au întâmpinat alaiul regal. După trecerea în revistă a Regimentului 114 Luca Arbore din Suceava, familia regală a plecat în automobile spre Suceava, unde, în aclamațiile populației locale, vizitează bisericile Mirăuți și Sfântul Gheorghe (care adăpostește racla cu moaștele Sf. Ioan cel Nou de la Suceava ocrotitor al bucovinenilor și maramureșenilor), ambele cu rost de mitropolie în trecutul Moldovei medievale și ruinele cetății domnești de la Suceava, prezență vie a gloriei de odinioară a Mușatinilor²⁴.

Punctul culminant al prezenței regale în Bucovina l-a constituit vizita la mănăstirea Putna, necropola domnească a lui Ștefan cel Mare. Alaiul regal ajunge la Putna, străbătând în automobile și însoțiți de călăreți satele Ilișești, Păltinoasa, Solca, Marginea Horodnic și Vicov²⁵, cărora regina Maria, chiar și după accidentul relatat supra, le poartă amintirea unor „primiri foarte frumoase și foarte pitorești, zonă minunată, foarte împădurită, meri și liliac încă în floare”²⁶.

Prezența regelui întregitor la mormântul voievodului sfânt și ocrotitor reprezenta simbolic transferul moștenirii lui Ștefan cel Mare către Ferdinand I și acest transfer trebuia făcut în prezența poporului, a clerului și a ostașilor, cele trei stări (laboratores, oratores, bellatores) care să asigure stabilitate și veșnicie acestui transfer de autoritate.

Principalele ziare regionale *Glasul Bucovinei*, *Bucovina*, *Țărănimea*, în edițiile lor speciale, anunțau programul manifestărilor de la Putna, în scopul prezenței poporului la aceste manifestări. Două telegrame, emise de ministrul de interne și de ministrul de război, datate 12 mai 1920, îl însărcinau pe comandantul Diviziei a 8-a cu organizarea unui praznic pentru odihna sufletului lui Ștefan cel Mare la mănăstirea Putna, la care să participe circa 2-3000 de persoane²⁷.

În mijlocul celor aproximativ 3000 de țărani, îmbrăcați în straie de sărbătoare, se aflau și reprezentanții bisericii ortodoxe, Înalți Prea Sfinții Lor Mitropoliți Miron Cristea, Primatul României, și Pimen al Moldovei și Sucevei, episcopul de Rădăuți, egumenul și clerul mănăstirii Putna, care au oficiat serviciul religios și

²³ Maria, Regina României 2006, p. 146-149.

²⁴ Călătoria 1920, p. 3-6.

²⁵ Călătoria 1920, p. 6

²⁶ Maria, Regina României 2006, p. 146.

²⁷ A.N.I.C., fond Ministerul de Interne, dosar 145 /1920, f. 2-3.

parastasul pentru odihna voievodului Ștefan cel Mare, în timpul căruia regele și regina au îngenucheat la mormântul ctitorului²⁸.

Generalul Averescu, generalul Coandă, generalii de corp de armată erau însoțiți de detașamente ale Regimentului 13 Ștefan cel Mare, Regimentului 25 Racova, Regimentul 3 grăniceri, Regimentul 12 artilerie, Regimentul 113 infanterie și Regimentul 114 infanterie din Bucovina și Batalionul de jandarmi²⁹.

Profesorul și istoricul Dimitrie Onciul, originar din Bucovina, în discursul său adresa o rugă lui Ștefan cel Mare să iasă din mormânt: „și privește pe urmașul tău biruitor, care liberând locul tău de odihnă și tot neamul tău, de la Nistru și până la Tisa, din Carpații păduroși până la Mare, a venit să se închine aici (...) Cu noi împreună și cu tot neamul românesc, vino și tu mărează Umbră, să aduci prinosul de recunoștință, de admirațiune și mărire, măritului Rege și Domn, Măritei Doamne și Regine, a căror binecuvântată domnie ne-a adus aceste mărețe zile de glorie și fericire”³⁰.

A urmat apoi prânzul oferit participanților la mesele întinse în fața bisericii, alaiul regal și invitații speciali luând masa într-un pavilion ridicat în fața chiliilor monahilor, într-o atmosferă patriotică dată de cântecele naționale interpretate de fanfara și corul Regimentului 13 Ștefan cel Mare³¹.

Spre sfârșitul prânzului, au ținut discursuri prim-ministrul Alexandru Averescu și regele Ferdinand.

Luând cuvântul, generalul Averescu omagia și aseamăna cei doi monarhi, despărțiți de timp dar apropiați prin fapte și credință: „După pilda Marelui Voievod Ștefan, Maiestatea Voastră ați știut să aveți încredere în poporul de care providența v-a legat și cu iubire și abnegație, identificându-vă cu năzuințele lui sfinte l-ați dus la izbândă și mântuire”³².

În discursul său, regele Ferdinand trasa un „mesaj al tronului” către popor, considerându-se un continuator al programului politic al lui Ștefan cel Mare, căci „sămânța ce ai pus în inimile noastre a rodit și poruncile tale s-au îndeplinit”. Reperetele acestui program³³ sunt **unitatea țării** („prin jertfa de sânge a sute de mii de fii ai patriei, am împins hotarele până la marginile însemnate de graiul și sângele românesc. Chilia și Cetatea Albă, la pierderea cărora a sângerat inima ta sunt ale noastre și Ardealul pentru care tu și viteazul tău fiu Petru Rareș ați purtat armele victorioase peste munți, este al nostru. Al nostru-i malul Mării și Dunărea de Jos”), **reformele** („Și tot după a ta poruncă făcut-am răzeși, în tot întinsul pământului românesc, pe toți aceia care au purtat arma în timp de război, lucrând cu plugul în timp de pace”), **credința** („Steagul tău biruitor l-am așezat în Mitropolia capitalei noastre, spre a fi înfățișat mulțimii la zile mari de sărbătoare, pentru întărirea și înălțarea sufletelor”), **pacea socială** („Coboară-se raza geniului tău ocrotitor în sufletele noastre pentru îndreptarea tuturor păturilor sociale pe calea concordiei din

²⁸ Călătoria 1920, p. 7

²⁹ *Ibidem*

³⁰ *Ibidem*, p. 8.

³¹ *Ibidem*, p. 9.

³² *Ibidem*, p. 10.

³³ A.N.I.C., *fond Casa Regală. Personale – Regele Ferdinand*, dosar III 67, f. 52-54.

care poate izvorî adevăratul bine obștesc”) și **progresul național** („Insuflă-ne duhul sfintei uniri în inimile noastre, pentru ca să putem duce înaintea greaui sarcină a statului nostru întregit ... prin necurmată și înțeleaptă muncă.”).

Exprimându-și regretul pentru lipsa unora dintre fruntașii țării și ai neamului, Ferdinand I și poporul făceau un legământ la Putna: „Să ne unim deci gândul nostru, al tuturor românilor cu iubire de neam și în fața mormântului acestui erou național să jurăm că în împrejurările grele vom fi strâns uniți, având numai un singur gând și o singură simțire: fericirea scumpei noastre patrii pentru care suntem gata a face orice sacrificii”³⁴.

Pe la orele 16³⁰, familia regală a salutat mulțimea și în sunetele clopotelor a părăsit Putna și, abătându-se de la traseu, s-a îndreptat cu suita spre mănăstirea Sucevița, o altă gropniță a voievozilor Moldovei.

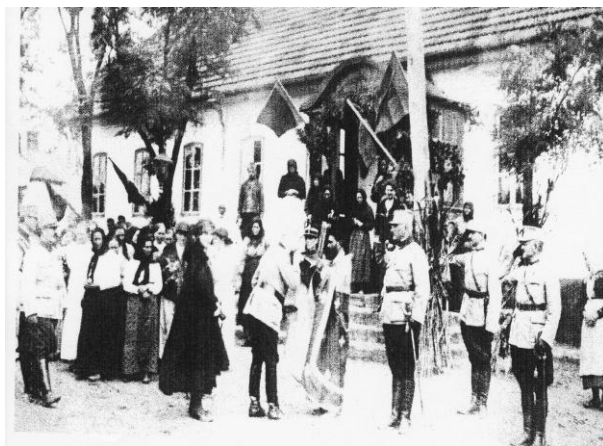

Foto 1. Regele Ferdinand sărută Evanghlia la Sucevița. În stânga sa, regina Maria (16 mai 1920)

Ciobani cu buciume anunțau mulțimii prezența taumaturgică a regelui Ferdinand și a reginei Maria la această „adevărată comoară, minunat plasată, înconjurată de ziduri înaltă cu turnuri de diferite forme în cele patru colțuri”³⁵.

Din nefericire, durerea de la ochi devenea insuportabilă pentru regina Maria, drumul în mașina decapotabilă spre Rădăuți și manifestările de simpatie de aici accentuând acest supliciu. „Agățată de brațul Lisabetei (n. ns. Principesa Elisabeta), oarbă de tot, dar prefăcându-mă că văd, salutând în toate părțile, spre bucuria frenetică a celor care mă aclamau, am ajuns în final la o biserică, unde nu am văzut decât figuri neclare, care țineau lumânări aprinse, am intrat în biserică, erau și mai multe lumânări aprinse și toate îmi înțepau ochii ca niște pumnale”³⁶.

Biserica la care se referă regina Maria era biserica Sf. Nicolae, cripta voievodală a primilor Mușatini „descălecători de neam și țară”. La Rădăuți, în ovațiile publicului și salutul de bun venit al autorităților, regele a trecut în revistă trupele și, în virtutea prerogativelor constituționale, a decorat stindardul Regimentului 11

³⁴ *Ibidem*, f. 54.

³⁵ Maria, Regina României 2006, p. 147.

³⁶ *Ibidem*, p. 147-148.

roșiori cu ordinul militar *Steaua României*, în gradul de Cavaler cu panglica de Virtute Militară, recompensând eroismul și faptele de glorie ale ostașilor săi în luptele dintre Tisa și Dunăre din 1919. Festivitățile s-au încheiat prin defilarea trupelor Regimentului 114 Luca Arbore infanterie din Suceava, a Regimentului 11 roșiori și a țăranilor călăreți îmbrăcați în frumoasele lor straie naționale.³⁷

Trenul regal urma să înnopteze la Cosmin dar, pe traseu, în toate haltele s-au făcut opriri pentru a se saluta mulțimea locuitorilor prezenți la întâlnirea cu regele. La Dornești, regele a mulțumit autorităților din județul Siret pentru primire, iar populația, majoritar maghiară, a asigurat o retragere cu torțe a călăreților³⁸.

Rămânerea peste noapte a trenului regal la Cosmin nu era deloc întâmplătoare. Codrii Cosminului purtau încă prin ei freamătul oștirii moldovene conduse de Ștefan cel Mare la 1497, oaste ce păstra fruntariile de nord ale Moldovei, zdrobind oștile regelui polon Jan Albert.

Dacă, pentru regina Maria, ziua de luni, 17 mai 1920, a trecut în întunericul vagonului garat pe peronul gării din Cernăuți³⁹, regele Ferdinand I, principesa Elisabeta și prim-ministrul Al. Averescu păseau pentru prima dată în capitala Bucovinei, întâmpinați cu pâine și sare de primarul Gheorghe Șandru, pe acordul imnului regal și în onorul dat de o companie cu drapel a Regimentului 3 grăniceri⁴⁰.

Drumul spre catedrală, parcurs cu automobilul, în sunetul clopotelor, era frumos pavoazat cu flori, steaguri și covoare. Arcul de triumf ridicat în centrul orașului avea deasupra coroana României, iar alături de steagul românesc fluturau steagurile Marilor Puteri Aliate. În fața catedralei, regele Ferdinand I a fost întâmpinat de mitropolitul Vladimir de Repta, cel care a fost, în calitate de decan de vârstă, primul președinte al Parlamentului României întregite.

Foto 2. *Regele Ferdinand, principesa Elisabeta și prim-ministrul Averescu ieșind din catedrala de la Cernăuți*

După serviciul religios, prin fața regelui Ferdinand I, îmbrăcat în uniformă de grănicer și purtând buzduhanul (primit de rege pe 10 mai 1920, lucrat în argint și având în jurul măciuliei stema Regatului României și a celor trei provincii unite⁴¹),

³⁷ Călătoria 1920, p. 16.

³⁸ *Ibidem*, p. 16.

³⁹ Maria, Regina României 2006, p. 148.

⁴⁰ Călătoria, 1920 p. 17.

⁴¹ Maria, Regina României 2006, p. 141.

au defilat trupele Regimentelor 25 și 114 infanterie, Regimentul 3 grăniceri, Batalionul de jandarmi și Regimentul 12 artilerie.

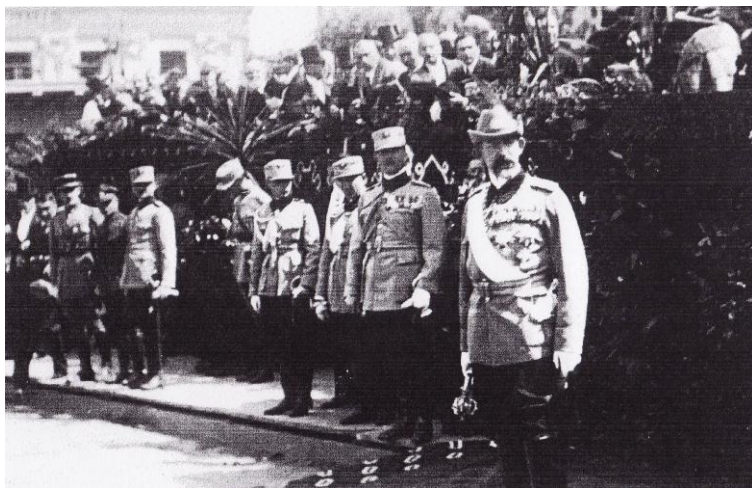

Foto 3. *Regele Ferdinand primește defilarea trupelor române la Cernăuți (17 mai 1920)*

Foto 4. *Defilarea trupelor române la Cernăuți (17 mai 1920)*

Apoi, regele Ferdinand a vizitat Universitatea, fiind întâmpinat de Vasile Tarnavski, rectorul acesteia, corpul profesoral și studenți. A fost impresionat de colecția de carte rară a bibliotecii acestei instituții și de Institutul de zoologie, fiind cunoscută pasiunea regelui pentru științe. De altfel, a doua vizită a regelui în Bucovina va fi prilejuită de românizarea acestei Universități, în 24 octombrie 1920.

După prânzul intim, luat la Palatul mitropolitan, a urmat la ora 15 recepția oferită autorităților și a reprezentanților diferitelor confesiuni. Corul societății

Armonia a intonat imnul regal, un grup de fete, îmbrăcate în costume populare, a jucat diverse dansuri populare⁴².

La ora 20³⁰, în saloanele Palatului Mitropolitan din Cernăuți, a avut loc dineul de gală, oferit invitaților de regele întregitor. Discursurile ținute cu acest prilej de Ion Stârcea, ministrul Bucovinei și de către Regele Ferdinand I, pecetluiau atașamentul provinciei pentru dinastie și țară, pentru că așa cum spunea ministrul Ion Stârcea „în zilele acestea s-a împlinit dorința cea mai vie ce aveam cu toții de la fericita zi a «Unirii» și ați putut citi în ochii și în sufletele tuturor nețărnută dragoste ce poartă poporul bucovinean Maiestății Voastre, Maiestății Sale Reginei și Augustei Voastre Familii”⁴³.

Pentru bucovineni, „zilele de 16 și 17 mai 1920 [...] vor rămâne în veci înscrise în cartea de aur a frumoasei Bucovine”, pentru că „poporul bucovinean a putut avea în aceste zile strălucite pentru el, nespusa bucurie de a primi, a vedea și de a saluta pe cel mai viteaz și pe cel mai bun urmaș al Domnului Moldovei Ștefan cel Mare și Bun, pe Regele Ferdinand I Făuritorul României Mari”⁴⁴.

Sub puternica impresia produsă de manifestările de simpatie față de familia regală, Ferdinand I, luând cuvântul, arăta nerăbdarea cu care așteptase ziua prezenței sale în Bucovina și evoca domnii glorioși ai Moldovei, la mormântul cărora s-a recules în aceste zile, așa cum era firesc înainte de a ajunge la Cernăuți. Mulțumirile regelui Ferdinand I erau aduse tuturor acelor care „au înțeles duhul timpului și poruncile momentului istoric, proclamând din însăși a ei voie unirea Bucovinei cu Regatul român, unul și nedespărțit, în dreptele sale hotare firești”, fruntașilor politici și culturali „care au știut în vremuri de restriște să țină sus steagul, spre a fi gata atunci când ceasul dezrobirii a sunat”, mitropolitului și clerului român pentru că „în mijlocul îndelungatelor greutăți au păstrat cu sfințenie biserica și limba strămoșească”, orașenilor și țăranimii bucovinene „care ne-a ieșit întru întâmpinarea cu dragoste și însuflețire”, și reprezentanților minorităților „care alături de elementul românesc ne-au arătat cu atâta căldură sentimentele lor de credință către mine și noua lor patrie”⁴⁵.

Regele Ferdinand I relua chemarea la concordie socială, la patriotism și muncă „chezășia cea mai sigură pentru un viitor plin de cele mai frumoase nădejdi”⁴⁶.

Pentru toate acestea, Regele Ferdinand Întregitorul toasta „îmbrățișând pe toți locuitorii acestei vesele grădini, **ce este Bucovina noastră** (subl. ns), cu aceeași dragoste părintească și drept răspuns la sentimentele ce am găsit aici, ridic paharul meu în sănătatea Bucovinei și a capitalei ei”⁴⁷.

Aclamațiile au fost urmate de un recital de cântece patriotice al corului Societății Armoniei, iar prezența regelui la balconul Palatului a stârnit ovațiile mulțimii adunate și a ostașilor care au organizat o frumoasă retragere cu torțe⁴⁸.

⁴² Călătoria 1920, p. 19.

⁴³ *Ibidem*, p. 20.

⁴⁴ *Ibidem*

⁴⁵ A.N.I.C., fond. Casa Regală. Personale – regele Ferdinand, d. III 67, f. 55-56.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 56.

⁴⁷ *Ibidem*

⁴⁸ Călătoria 1920, p. 24.

Ultima zi a acestei prime prezențe regale românești în Bucovina, marți, 18 mai 1920, era rezervată vizitării instituțiilor culturale; din păcate pentru locuitorii Cernăuțului, nici în această zi, regina nu a participat la manifestările oficiale.

Prima vizită a fost la Școala normală condusă de părintele Ciupercă, unde viitorii luminători ai satelor au intonat imnul regal și au prezentat un program artistic de poezii și cântece naționale. La sediul *Societății pentru cultură și literatură poporului român din Bucovina*, părintele Dionisie Bejan, președintele acesteia, îi prezintă regelui însemnătatea alipirii Bucovinei la România, istoricul societății și starea ei actuală, iar la sediul Palatului Justiției, dr. Boldur, președintele Curții de Apel, roagă a se ține cont de particularitățile justiției și legislației din Bucovina în momentul realizării integrării legislative⁴⁹. Regele primește prezentările corpului de magistrați și semnează pentru placa comemorativă ce se va monta pe Curtea de Apel (înființată prin decret regal al lui Ferdinand I în 1919)⁵⁰.

Așa cum menționam, unul din scopurile călătoriei regelui în Bucovina era asigurarea minorităților naționale în ceea ce privește respectarea drepturilor și identității lor. Peste tot, regele a fost primit cu simpatie de reprezentanții comunităților minoritare din Bucovina, iar la Cernăuți regele Ferdinand I a vizitat instituții ale acestor grupuri etnice. Pe 17 mai 1920, regele asistase la scurte servicii religioase în biserica luterană, în sinagogă, în biserica catolică, biserica greco-catolică (ruteană) și armeană-catolică⁵¹, iar în dimineața zilei de 18 mai 1920, vizitează casele naționale ale polonilor și germanilor, reprezentanții acestor comunități etnice, domnii Kwiatkowsky și Kohlruss, asigurându-l pe rege de credință și lealitate pentru dinastie și țară⁵².

Emoție produce și plecarea familiei regale din Bucovina, mai ales că și regina Maria se arată la geamul trenului regal. În urale, ovații și cântece patriotice intonate de elevii Școlii Aron Pumnul din Cernăuți, la ora 11³⁰, trenul regal pleca spre Basarabia prin Noua-Suliță și Hotin.

Prezența regelui a stârnit mult entuziasm populației bucovinene, acest entuziasm fiind evidențiat atât de familia regală și de autoritățile locale, cât și de Romulus Voinescu, directorul Siguranței generale a Statului, care menționa, într-o telegramă datată 17 mai 1920, că „voiajul Majestăților Lor s-a efectuat în ordine, fiind foarte mult entuziasm peste tot ... Regele a prezentat la Putna o cuvântare academică care a înflăcărat pe toți asistenții”⁵³. Ziarul *Unirea* din 25 mai 1920 consemna în paginile sale că vizita regală „a lăsat amintiri ce nu se pot șterge niciodată și un entuziasm pe care nici cel mai fioros și crud destin nu le-ar putea șterge din sufletul acestui neam de eroi”⁵⁴.

Cu toate că au existat suspiciuni⁵⁵ și chiar răutăți (unele de la persoane marcante în formarea sentimentului național-unitar românesc, cum ar fi N. Iorga – care

⁴⁹ Sîiulescu 2007, p. 152.

⁵⁰ Călătoria 1920, p. 26.

⁵¹ *Ibidem*, p. 19-20.

⁵² *Ibidem*, p. 24-27.

⁵³ A.N.I.C., fond Ministerul de Interne, dosar 145/1920, f. 6.

⁵⁴ *Unirea* / *Die Eintracht*, nr. 29 / 25 mai 1920, p. 1.

⁵⁵ Vezi supra acuzele de turneu electoral mascat în favoarea guvernului Averescu.

afirma că „Regele a fost primit cam rece în Bucovina. La Putna, țărani de-abia umpleau curtea. La Cernăuți regina a fost lovită de un buchet la un ochi. La Suceava un zid s-a surpat pe ministru de război”⁵⁶) legate de această vizită, ea consfințește extinderea autorității și legitimității dinastiei române (și a Regatului român) asupra Bucovinei, așa cum hotărâseră făptuitorii unirii, asigura stabilitatea și pacea socială a provinciei, iar locuitorii provinciei au aflat că „bunul împărat” s-a mutat de la Viena la București, regele Ferdinand Întregitorul fiind „cel mai viteaz și pe cel mai bun urmaș al Domnului Moldovei Ștefan cel Mare și Bun”⁵⁷.

BIBLIOGRAFIE

- Izvoare inedite** A.N.I.C – fond Casa regală. Personale – Regele Ferdinand, dosar III 67.
 A.N.I.C – fond Ministerul de Interne, dosar 145 /1920.
- Izvoare editate**
- Argetoianu 1996 Argetoianu Constantin, *Memorii*, vol. VI, ediția Stelian Neagoe, București, Editura *Machiavelli*, 1996.
- Calafeteanu,
Moisiuc 1995 Calafeteanu Ion, Moisiuc Viorica, *Unirea Basarabiei și Bucovinei cu România (1917-1918). Documente*, Chișinău, Editura *Hyperion*, 1995.
- Călătoria 1920 Călătoria MM. LL. Regelui și Reginei în Bucovina și Basarabia. 15-25 mai 1920, București, 1920.
- Hamangiu, f.a. Hamangiu, Constantin, *Codul general al României. Legi uzuale 1919-1922*, vol. IX-X, București, f.a.
- Iorga, f.a. Iorga Nicolae, *Memorii*, vol III, București, f.a.
- Marghiloman
1927 Marghiloman Alexandru, *Note politice*, vol. V (1920-1924), București, 1927.
- Maria, Regina
României 2006 Maria, Regina României, *Însemnări zilnice*, vol. II, ediția Sanda Racoviceanu, București, Editura *Historia*, 2006.
- Buletinul Statistic
al României 1920 *Populațiunea Bucovinei pe naționalități, după recensământul din 1919*, în *Buletinul Statistic al României*, seria IV, vol. XVI, nr. 6-7, 1920, p. 174-175.
- Boboc 2009 Boboc Daniel Valeriu, *Ritualurile puterii: vizita regelui Ferdinand I în Bucovina și Basarabia în 1920*, în *Pontes*, Chișinău, 2009, vol 5, p 122 -131.
- Ceaușu 1998 Ceaușu Mihai-Ștefan, *Bucovina habsburgică. De la anexare la Congresul de la Viena*, Iași, 1998.
- Gafița 2005 Gafița Vlad, *Divergences politiques entr Iancu Flondor et Ion Nistor concernant le probleme du rythme de l'integration du Bucovine au Royaume de la Roumanie*, în *Universitatea Ștefan cel Mare Suceava, Codrul Cosminului*, nr. 11 (2005), p. 103-108.

⁵⁶ Iorga, f.a, p. 23.

⁵⁷ Călătoria 1920, p. 20.

- Gafița 2008 Gafița Vlad, *Iancu Flondor (1865 -1924) și mișcarea națională a românilor din Bucovina*, Iași, 2008.
- Hrenciuc 2010 Hrenciuc Daniel, *Provocările vecinătății: ucrainenii bucovineni în Regatul României Mari (1918-1940)*. Contibuții, Iași, Editura TipoMoldova, 2010.
- Iacobescu 1993 Iacobescu Mihai, *Din istoria Bucovinei*, vol. I (1774-1862), București, Editura Academiei, 1993.
- Mihăescu 2000 Mihăescu Doru, *Bucovina și Basarabia (pornind de la numele lor)*, Iași, Editura Tehnopress și EditDan, 2000.
- Nistor 2000 Nistor Ion I., *Amintiri bucovinene din vremea Unirii*, ediția Doina și Liviu Papuc, Iași, Editura Alfa, 2000.
- Olaru 2002 Olaru Marian, *Mișcarea națională a românilor din Bucovina la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, Rădăuți, Editura Septentrion, 2002.
- Pintescu 1995 Pintescu Florin, *Concepții politice la Iancu Flondor și Ion Nistor*, în *Codrul Cosminului*, nr. 1 (11), 1995, p. 252-258.
- Pintescu 1999 Pintescu Florin, *Atitudinea germanilor din Bucovina față de regimul politic românesc în 1999*, în *Codrul Cosminului*, nr. 5 (15), serie nouă, 1999, p. 267-275.
- Purici 1998 Purici Ștefan, *Mișcarea națională românească în Bucovina între anii 1775 -1861*, Suceava, Editura Hurmuzachi, 1998.
- Scurtu 1993 Scurtu Ioan, *Regele Ferdinand I (1914-1927). Activitatea politică*, București, Editura Garamond, 1993.
- Sîiulescu 2004 Sîiulescu Flavius Cătălin, *Polonii în Bucovina. Un memoriu al polonezilor bucovineni din 1920*, în *Observator cultural*, nr 245/noiembrie 2004 – supliment, p. III.
- Sîiulescu 2007 Sîiulescu Flavius Cătălin, *Integrarea Bucovinei în cadrul României întregite (1918-1940). Aspecte legislative*, în *Buridava. Studii și materiale*, nr. 5/2007, p. 142-154.
- Stan 2003 Stan Constantin I., *Regele Ferdinand I, "Întregitorul" (1914 - 1927)*, București, 2003.
- Wolbe 2011 Wolbe Eugen, *Ferdinand I întemeietorul României Mari – o bibliografie*, București, Editura Humanitas, 2011.
- Presă** *Bucovina. Ziarul românilor bucovineni*, colecția 1920 - Cernăuți.
Glasul Bucovinei, colecția 1920 - Cernăuți.
Unirea / Die Eintracht, colecția 1920 - Cernăuți.
Țărâtimea, colecția 1920 – Cernăuți.
- Pagini web** <http://voloca.blogspot.ro/2008/03/210-marea-unire-din-1918-moment-de.html>
<http://dacoromania.net/ro/articles/56-romaniamoderna/128-ritualurile-puterii-vizita-regelui-ferdinand-i-in-bucovina-si-basarabia-in-1920>
http://www.observatorcultural.ro/Concursul-Eseu-despre-cultura-si-istoria-poloneza-a-secolului-XX*articleID_11341-articles_details.html